

Naročnina za kraljevino
SHS
Mesečno 15 D. Letno 180 D.
Inozemstvo:
Mesečno 20 D. Letno 240 D.
Oglaš: enostopna mm vrsta za
enkrat 50 para, večkrat popust

JUGOSLAVA

Plačano do:

P. n. Licealna knjižnica

Pavšalni franko.

Ljubljana.

Uredništvo:

Wolfova ulica 1/L. Telefon 360.

Uprava:

rg 8. Telefon 44.

piši se ne vračajo.

em je priložiti znamka
za odgovor.

Nadaljevanje razprave o prosvetnem ministrstvu.

Beograd, 19. julija. (Izv.) Današnja seja narodne skupščine je bila odvijena ob desetih dopoldne. Na dnevnem redu je nadaljevanje podrobne debate o proračunu ministrstva za prosveto. — Kot prvi povzame besedo socialist Nedeljko Divac, ki proti temu protestira, da se verouk nahaja na učnem načrtu v šolah. Govori o sedanjem načinu pouka sploh. Nato razpravlja o državnih tiskarnah in kritizira postopanje delavci, katerim se plače ne povisajo, tako da so najboljše moči morale zapustiti te tiskarne. — Posl. Deželić (Jugoslovanski klub) polemizira s poslancom Divcem in trdi, da je vera zelo potrebna, zlasti v času največjega materializma. V postavitvi pozitivne religije se zahteva po vsej Evropi. Katolicizem in pravoslavlje se bosta strnila v enotno fronto proti ateizmu. Nadalje kritizira v daljšem govoru centralistično politiko v prosveti.

ŠKODLJIVOST ZMANJŠANIH PROSVETNIH KREDITOV.

Besedo povzame potem zagrebški poslanec demokrat dr. Milan Rojc, ki pravi začetkom svojih izjav, da je proračun tako obširen, da ne more vsake točke posamezno obravnavati, ker ima na razpolago samo pol ure. Zaradi tega hoče govoriti o najbolj aktualnih vprašanjih. Dr. Rojc veli, da se je proračun ministrstva za prosveto znižal, tako da ne more zadostiti vsem kulturnim potrebam in da ne more povečati in poglabljati kulturnih ustanov. Govori o finančnem odboru in kritizira njegovo delovanje, ker je temu predmetu posvetil premalo pažnje. Zmanjšanje kreditov za prosvetno ministrstvo ni samo neumestno in neugodno v kulturnem, ampak tudi v političnem smislu, ker ojača odpor zoper sedanji režim in vladajoči sistem. Vedno zmanjšuje ločiti režim od vlade in želimo državi boljše bodočnost. Govornik zahteva končno, naj se sprejme dodatni kredit, ki mu je predložila pokrajinska uprava v Zagrebu. — Socialist Etlbin Kristan razpravlja o položaju, v katerem se nahajajo srednješolski profesorji in ki je zelo slab. Pravi, da se na šolah premalo ozira na umetnost. — Seja je bila nato ob eni popoldne prekinjena.

Demisija italijanske vlade.

KREPKA NEZAUPNICA ITALIJANSKI VLADI. NEDOLŽNA PRETNJA S FAŠISTOVSKO VSTAJO.

Rim, 19. julija. (Izv.) Na današnji seji italijanske zbornice je dobila vlada nezaupnico. Proti njej je glasovalo 288 poslancev, zanjo pa le 103. Za vlado so glasovali nacionalisti, agrarci, demokrati in desničarski liberalci. Ob sedmih zvečer je šel ministrski predsednik De Facta in kralju, kateremu je predložil demisijsko celokupnega kabineta. Kralj si je pridržal odločitev. Demisija vlade se bo jutri sporočila parlamentu.

Rim, 19. julija. (Izv.) V današnji seji poslanske zbornice je izjavil nacionalist Mussolini, da je vlada prešibka. Ako bodo proti fašizmu nastopili z nasilno reakcijo, bodo fašisti odgovorili z največjo energijo. Nje-

Nove izjave zun. ministra Ninčiča.

ITALIJA SE NI ODGOVORILA NA NAŠE PREDLOGE. BOLGARSKA NA ZATOŽNI KLOPL NEMŠKA ODŠKODNINA. PRIPRAVE ZA KONKORDAT.

Zagreb, 19. julija. (Izv.) »Narodna Politika« objavila interview svojega beograjskega poročevalca, ki ga je imel z ministrom za zunanje stvari dr. Ninčičem. Poročevalec je vprašal ministra, kaj je z izvedbo rapalske pogodbe in posebno z rešitvijo spora v jadranskem vprašanju. Dr. Ninčič je odgovoril, da Italijanska vlada do danes še ni odgovorila na predloge, ki jih je glede rabe italijanskega jezika stavljal beograjski kabinet, vsled česar se ne ve, ali je Italija te predloge sprejela ali ne. Kar se tiče Bolgarije in spora med Jugoslavijo in Bolgarijo, meni minister, da so listi o tej stvari čisto napačno pisali. Ni res, da so Bolgari nastopili pred svetom zveze narodov kot tožitelji. Ravno nasprotno je res. Bolgarija je bila obtožena zaradi neprestanih hudodelskih napadov na naše ozemlje. Bolgarska se je pred svetom zveze narodov takšno imela oprati zaradi teh napadov če-

SPOPAD NA BURŠKI MEJLI.

Dunaj, 19. julija. (Izv.) Uradno se objavlja: V noči od včeraj na danes so Madžari napadli s puškami, strojnicami in ročnimi granatami obmejno vas Kagersdorf v južni Burški. Avstrijske čete so odbile napad madžarskih tulp po dvehurnem

KRITIKA DELOVANJA PROSVETNEGA MINISTRSTVA.

Beograd, 19. jul. (Izv.) Popoldanska seja narodne skupščine se je nadaljevala ob štirih. — Najprej povzame besedo demokrati posl. Svetozar Gjorgjević, ki zahteva intenzivnejše delo pri ljudski prosveti. Pravi, da dokazuje število analifabetov v naši državi, da imamo še mnogo dela. Da moremo zaznamovati uspeh v ljudstvu, moramo zasledovati stalno in smoteno kulturno politiko. — Potem govori zemljoradnik Miloš Moskovljević, ki ostro kritizira delovanje ministrstva za prosveto in navaja mnogo primerov v ilustracijo svojih izjav. Pravi tudi, da se današnja politika izrablja v prid vladajočim razredom. — Posl. dr. Gosar (Jugoslovanski klub) razpravlja v daljšem govoru o vprašanju, ali je verouk v šolah potreben. Kritizira delovanje ministrstva za prosveto in pravi, da je verouk v šolah vsekakor potreben, dokler ni uveden moralen pouk. — Demokrat Pavle Čubrović kritizira proračun in napada delovanje prosvetnega ministrstva.

ZANEMARJANJE BOSNE IN HERCEGOVINE.

Posl. dr. Hadžikadić (musliman) podarja napačno politiko, ki jo zasleduje prosvetno ministrstvo, zlasti v tej smeri, da forsira uedinjenje naroda in to zelo enostransko in brezobzirno, kar vse daje neprestano povoda za večne spore in medsebojne očitke. Zaradi tega se ustanovljajo nepotrebne fakultete, dočim se stare zanemarijo, vse to s prozornim namenom, ustvariti protitež Zagrebu, ko obstoja vendar v Zagrebu veliko starejša univerza. Nato razpravlja obširno o strankah in veli, da vlada zanemarija Bosno in Hercegovino in da ima pri tem namen uničiti še one male ostanke kulture, ki jih je zapustil tujec v tej pokrajini. O kakim ustanovitvi novih kulturnih institucij sploh ni mogoče govoriti. Na koncu svojih izjav pravi, da se proti prikradavanju učitelstva v njegovih pravicah, ki so mu zagotovljene z zakonom. Zaradi tega izjavlja, da bo glasoval proti proračunu. — Seja se je zaključila ob 8. in pol zvečer.

UGIBANJE O BODOČIH VLADNIH DOGODKIH.

Zagreb, 19. julija. (Izv.) »Narodna Politika« poroča iz Beograda o položaju: Po sprejetju proračuna in ameriškega posojila v narodni skupščini pride na dnevni red vprašanje usode današnjega kabineta Pašića, t. j., naj se zasede mesto ministra za notranje stvari, ter vprašanje kandidatur nekaterih oseb v državni svet. Medtem se zdi, da bo rešeno le drugo vprašanje, dočim se namerava zasedbo ministrstva za notranje posle zavlačevati, dokler bo potrebno, da ostane sedanji kabinet na vladni. Seje narodne skupščine se bodo najbrže odgodile do 20. oktobra. Dotlej naj bi se vlada pripravila za prihodnjo politično kombinacijo. Gotovo je le, da ni misliti, da bi se izvedle volitve še letos, ampak da bi se mogle razpisati šele prihodnjo spomlad. Gotovo je tudi, da sedanja koalicija ne bo izvedla volitev, ampak volilni kabinet pod vodstvom radikalcev. Ta vlada naj bi izvedla le volitve in nič drugega.

DEMOKRATSKI POSLANCI O DR. ŽERJAVOVI AFERI.

Beograd, 19. julija. (Izv.) Dasi so postali demokrati poslanci zadnje čase pri varovanju tajnosti o klubovnih aferah nekoliko bolj diskretni, je vendar prišlo na dan, da vladajo razna naziranja v vprašanju zadeve ministra dr. Žerjave. Poslanci se v tem pogledu dele v tri skupine. Prva zahteva, naj dr. Žerjav ostane na svojem mestu kot minister za socialno politiko. Drugi žele, naj odstopi, ker bo na ta način imel lažje stališče pri obravnavanju njegove afere z Jadransko banko. Tretja skupina demokratskih poslancev, levica, stoji odločno na stališču, da je dr. Žerjav tako zelo kompromitiran, da mora definitivno odstopiti od svojega mesta. Ta zadnja skupina ima tudi pri radikalnih precej zaslombe. V radikalnem klubu so baje celo o tem govorili, da je od afere dr. Žerjave odvisen obstoj kabineta. Minister dr. Žerjav je medtem obvestil predsednika vlade Pašića, da je prevzel resort socialne politike od ministra dr. Krstelja. S tem činom je hotel svoj klub postaviti pred izvršeno dejstvo.

ŠTIMPENJE ZA UČITELJICE.

Beograd, 19. julija. (Izv.) Začetkom prihodnjega šolskega leta pošlje ministrstvo za prosveto 16 učiteljic na Češkoslovaško, ki naj tam nadaljujejo svoje nauke. Pravico do natečaja za to nadaljevanje študij imajo vse stalne učiteljice, ki so položile praktični izpit in ki ne službujejo več kot deset let. Prijavitelj se mora najkasneje do 15. avgusta.

BIVŠI HRVATSKI BAN DR. LAGINJA V BEOGRADU.

Beograd, 19. julija. (Izv.) Danes je dospel semkaj bivši hrvatski ban dr. Matko Laginja, da se informira o političnem položaju.

VLADA IN SAMOSTOJNA KMETIJSKA STRANKA V SLOVENIJI.

Zagreb, 19. julija. (Izv.) Današnja »Riječ« prinaša zanimivo vest o stališču vlade do samostojne kmetijske stranke v Sloveniji. List piše, da so poslanci te stranke, ki so se danes povrnila iz Ljubljane v Beograd, dobili navodila, v zmislu katerih so začeli popuščati. Danes popoldne sta se imela sestati predsednik vlade Pašić in minister Pucelj, da bi se zadeva enkrat razčistila. List poroča h koncu: Vlada vztraja na svojem stališču, vsled česar se mora sklepati, da more biti govora o popuščanju le pri samostojni kmetijski stranki, ki je na neparlamentaren način spravila vlado pri glasovanju o proračunu v narodni skupščini v zelo neugoden položaj.

Curih, 19. julija. Berlin 1.075, Newyork 520.75, London 23.20, Pariz 44.40, Milan 24.35, Praga 11.65, Budimpešta 0.395, Zagreb 1.525, Bukarešta 3.30, Varšava 0.095, Dunaj 0.015, avstrijske krome 0.01875.

Zagreb, 19. julija. (Izv.) Berlin 18—19, Dunaj 0.225—0.25, Budimpešta 6.40—6.50, Bukarešta 49—50, Italija 400—403, London 379—380, Newyork 84.50—85, Pariz 700—704.50, Praga 192—193, Sofija 51—0, Svica 1625—1670. Valute: ameriški dolarji 83—84.50 avstrijske krome 0.29—0.32, bolgarski lev 0—55, 20 kron v zlatu 250—0, nemške marke 20—21.

Državni svet.

V članku »Pouk iz Stejičevega slučaja« sem pokazal, kako je po vidovdanskem ustavi moč našega vladarja smešno omejena, a ona naše vlade naravnost diktatorska, ker je vlada skoraj brez kontrole in brez odgovornosti.

Naj to dokažem na vprašanju, ki je za presojanje demokratičnosti kake ustave največje važnosti.

Montesquieu je na podlagi proučevanja angleških ustavnih institucij mislil, da je za dober ustavni režim potrebna »ločitev oblasti« (državnih moči*). On je ločil zakonodajo od pravosodja, a pravosodje od uprave in je to ločitev priporočal kot najbolje sredstvo proti vrnitvi absolutizma. Njegova teorija, ki pa iz znanstvenega stališča ni povsem točna, ker obstoji v državi le ena vrhovna oblast in se more torej govoriti le o prenosu posameznih funkcij vrhovne oblasti na različne organe, je prešla v vse moderne ustave. Kmalu pa so v zapadnih ustavnih državah spoznali, da ločitev oblasti sama ne zajamčuje še dobre in pravične uprave. Nevarnost ni pretila toliko od absolutizma, kakor od nedostatne kontrole in omejitve posameznih oblasti. V res ustavnih državah je sicer vladarjevo moč omejeval parlament; toda parlament in njegov eksponent, vlada, sta bila brez prave kontrole in precej neomejena v izvrševanju svoje moči. Vladarjeva pravica imenovanja in odpoklicanja ministrov ter odrekanja sankcije sklepom parlamenta je precej iluzorna, ker mora vladar, zlasti v državah s parlamentarnim režimom, imenovati in držati tiste ministre, ki jih parlamentna večina »designira« (v resnici v svojih klubih voli) in ker mora tudi sankcionirati sklepe parlamenta, ako nōče priti v nevaren konflikt s parlamentom in ljudstvom, ki stoji za parlamentom.

Vlada je sicer odgovorna vladarju in parlamentu; toda, kakor uči izkušnje, je tudi ta odgovornost precej iluzorna. Parlamentna večina navadno ne bo delala sitnosti vladni, ki je kri iz njene krvi, meso iz njenega mesa; vladar pa ne more ničesar proti zlojni vladni in parlamentu.

Delitev na dva doma omejuje sicer v res demokratičnih državah preveliko moč skoraj suverena parlamenta; toda tudi zgornji dom (senat) je le politična korporacija in vrši zato le politično kontrolo, ki je pa, kakor smo videli in kakor nas uči izkušnje, nezadostna in nezanesljiva.

Kot uspešno sredstvo proti zlorabam centralne državne oblasti in njene birokracije se je, zopet po angleškem vzoru, vedno bolj in bolj pojavljala klic po sodelovanju ljudstva v upravi sami, po samoupravi (bodisi teritorialni ali po novejših zahtevah v poklicnih organizacijah). A tudi samoupravni organi potrebujejo kontrolo.

Vsled tega se je v zapadnih demokracijah vedno bolj uveljavljala zahteva, naj se vlada podvrže, razven politični, še neodvisni pravni kontroli. V pravni državi mora vsakemu državljanu, ki je po kakem vladnem činu v svojih pravicah prikrajan, biti dana možnost, da do popolnoma neodvisnem sodišču preiskovati in razsoditi, ali in v koliko se je s kako vladno odločbo kršil zakon, in v slučaju, če se je to zgodilo, da se odločba razveljavi. Tako so v vseh demokratičnih državah nastala upravna sodišča. Šele ta sodišča so dala vsakemu državljanu primerno zaščito proti vladni samovolji; šele s tem so moderne države postale res pravne države. Tudi Srbija je imela v svojem »državnem svetu« svoje upravno sodišče in tudi vidovdanska ustava predvideva ustanovitev držanega sveta kot upravnega sodišča; toda predpisi glede sestave tega najvišjega tribunala, še bolj pa njihova izvršitev v praksi so taki, da vsebujejo pravo ironijo na neodvisnost in objektivnost bodočih čuvvarjev pravične uprave.

Po čl. 103 vidovdanske ustave in čl. 2 zakona o državnem svetu imenuje kralj polovico izmed dvojnega števila članov, ki jih predlaga skupščina, drugo polovico pa izvoli skupščina iz dvojnega števila predlaganega od kralja.

Z ozirom na to, da odločuje v skupščini le vladna večina in da ta večina na napravlja ničesar, kar ne bi želel njen eksponent in voditelj, namreč strankarska vlada, in da z druge strani tudi kralj ne sestavlja sam liste kandidatov, temveč da opravlja to zanj, kakor smo to ravno te dni čitali, zopet le vlada, je jasno, da bodo z ene in druge strani imenovani le ljudje, ki so vladni po godu.

Že po zakonu ni torej nikakega jamstva za objektivnost bodočega državnega sveta. V praksi pa je stvar še hujša. Začuden prisostvujemo te dni odurni in strastni borbi vladnih strank za kandidate v državni svet.

Pri izbori kandidatov se ne vpraša po njihovi sposobnosti, po znanju, po značaju: edini odločilni moment je njihova strankarska pripadnost. Stranke pa si razdeljujejo te službe po slavnem strankarskem ključu. Kdor ni priznan radikalec ali demokrat, četudi je največji učenjak, ne more priti v poštev: pač pa se imenujejo med glavnimi kandidati — uredniki nekih vladnih glasil in drugi izkušeni »borci« za strankarske interese. Služba v državnem svetu ima torej biti nagrada za zasluge, pridobljene v boju za stranko. In ti ljudje naj sodijo vlado; pri teh ljudeh naj išče pravico državljan, ki pripada drugim strankam! Potem se čudimo, če naša država ne vživa ugleda in kredita v inozemstvu; če mora od inozemskega posojila na provizijah in obrestih plačevati 35 odstotkov!

Republikanci pa pričakujejo pomoči proti takim razmeram od republike, v kateri bo tudi najvišji organ (predsednik) — strankar!

Dr. Otokar Rybač.

* Z nerodnim prevzetjem besede »oblast« za deželo, pokrajino, smo izgubili dober slovenski izraz za »državno moč«, ki jo Srbi (tudi ustava) imenuje »vlast«.

RUSKI UMIK NA HAAŠKI KONFERENCI.

Haag, 19. julija. (Izv.) V skupni seji neruske in ruske komisije je bil ruski delegat Litvinov veliko bolj spravljiv, vendar pa ni stavil novih predlogov. Izjavil je, da je, tudi ako zavezniške države ne bi dovolile sovjetski vladi kreditov, pripravljen poslati Moskvi predloge, naj prizna dolgove in odškoduje one osebe, čijih imovina je bila nacionalizirana, in naj bi se podrobnosti uredile neposredno med interesiranimi in sovjetsko vlado tekom dveh let, in sicer glede dolgov in glede njihove imovine. Litvinov je zahteval rok štirih do osmih dni, da more dobiti navodila iz Moskve. Neruska komisija bo da-

nes klepala o teh predlogih. Računajo, da se bo konferenca prekinila za nekaj dni.

Beograd, 19. julija. (Izv.) Vprašanje ameriškega posojila je prišlo, kakor vse kaže, na mrtvo točko. Demokrati se boje, da utegne priti pri glasovanju o tem posojilu do nesoglasij, ki lahko spravijo vladno koalicijo v nevarnost. Zaradi tega skušajo zavlačevati to zadevo, dokler ne bo sprejet proračun. Radikalci pa menijo, da mora priti zakon o posojilu še to zasedanje narodne skupščine v razpravo. Današnji »Novi List« piše, da bo zakonski načrt v ameriškem posojilu še danes predložen narodni skupščini.

„Spravna svečanost“ na Krnu.

V noči od torka na sredo je pridrvelo iz Kobarida v Kamno okoli 25 fašistov. Razgrajali so po vasi in končno prišli v gostilno Gabrčkov, kjer so brez povoda pretepli gostilničarja, razbili nekaj šip in kozarcev ter potem odšli. Fašisti sicer trdijo, da se je Gabrček izrazil, da pljuva na italijansko zastavo, ali to ni res. Orožniški poročnik (tenente) v Kobaridu je vsled tega napada dal aretirati štiri največje fašistovske razgrajalce in jih dal odpeljati v Gorico. V sredo pa so se prišli potem fašisti iz Vidma v Vinklerjevo gostilno, kjer stanuje dotični poročnik. Poklicali so ga predse, ga sramotili in zahtevali od njega, naj nemudoma izpusti one štiri aretirance, kar pa ni storil. Orožništvo se je v Kobaridu in okolici znatno pomnožilo, tako da je bilo do nedelje tamkaj okoli 200 orožnikov. Sploh je bilo tudi po vsej soški dolini vse do Gorice vsaj navidezno precej močno poskrbljeno za javno varstvo. V Gorici sami so bili orožniki nameščeni po vseh šolah. Močan oddelček je bil tudi na dvoršču vojašnice na Travniku, ki pa si je dolčas preganjal s prepevanjem — fašistovske »Gloriezeze«. Tudi v Tolmini je bilo pripravljenega precej orožništva, ki so ga spravili skupaj iz vse dežele, tako da je skoraj po vseh orožniških postajah ostal samo po en orožnik.

V nedeljo so bili oni štiri aretiranci že izpuščeni v svobodo, kar je pri kobaridskih fašistih napravilo veliko radost.

V Dreznici je bilo v soboto zvečer že vse v zastavah, ki jih je prinesel v vas neki Matija Berginc (seveda laških). Tisti večer je pridrvelo nekoliko fašistov v vas. Hoteli so napasti domačine pod pretezo, da so Drezničani streljali nanje. Zavrnili jih je orožniški »maresciallo«, ki je odločno izjavil, da nihče domačinov ni streljal. Večina prebivalstva, zlasti ženske in otroci, je pobegnilo in se skril v gozdih in senožehtih, kjer je ostalo čez noč in tudi naslednji dan vkljub hudemu naliwu in nevihti.

Že v soboto zvečer je na Krnu razgajala huda nevihta. Bil je grozen veter in dež, megla pa je bila tako gosta, da se je videlo komaj par korakov daleč. Naši ljudje, med njimi nekateri župani in libušenski kurat Leben, so prenočili na Planinci ob Slapu. Vseh skupaj je drugo jutro prišlo na Krn 15 naših ljudi, med njimi župani. Kurat Leben ni šel na Krn. Slo je pa tja gori precej alpincev, fašistov in drugih Lahov. Na vrhu je bil ob najhujšem viharju spomenik izročen v varstvo libušenskemu županu, nakar so se navzoči podpisali v spominsko knjigo. Podpis izročilne ozir. sprejemne listine se je odgodil na popoldne v Kobaridu, ker je bilo na vrhu podpisovanje nemogoče. Neki fašist se je ponesrečil na Krnu.

Po podpisu v spominsko knjigo so vsi odšli z vrha. Medpotoma naših ljudi niso nadlegovali. Vsega skupaj je bilo na Krnu okoli 200 ljudi.

V Kobaridu so v soboto zvečer fašisti razgrajali pred hišo g. Miklavčič št. 134, kar na hiši ni bilo zastave. Razbili so tudi nekoliko šip. V resnici Miklavčič ni gospodar v dotični hiši, ker jo je dal v najem neki italijanski trgovski družbi, ki pa ni stalno v Kobaridu.

Srbske sirote v Rogški Slatini.

Da odkrito povemo: ko smo doznali, da pridejo srbske sirote iz Beograda k nam v goste kar za štiri dni, torej za mnogo dlje časa, nego so ostali v katerem koli drugem, za toliko večjem kraju, smo bili nekoliko v skrbeh, kako jih bomo zaposlili, da jim čas ne potane le preveč dolg. In potem se to: na eni strani deca od desetih do petnajstih let, torej v dobri največji živahnosti, na drugi pa to že prenapolnjeno zdravilišče s tako razburilno in deloma tudi nedostopnimi gosti... Toda zdaj, ko so ljubi posetniki odšli, čutimo vsi samo eno: iskreno obžalovanje, da je konec teh v resnici prekrasnih dni, dni tako lepih, da so se nam že danes vsi ti dogodki zili v eno samo nepozabno celoto in je že skoraj težko, spominjati se pozameznosti. Takoj v prvem hipu, ko je vlak pridrvel v zdravilišče, nas je zadel vzhodni roj, s katerim je mlada četa izstopila iz svojega voza ter se razvstrila na prostoru pred postajo, ki je bil — radi sezonskega dirnaja na peronu samem — določen za sprejem. Vedeli smo: pogled na tako mladež mora tudi pri gostu, ki ni naravnost animozen, zbuditi ponosno, ali vsaj dobrohotno ugodje. Tudi pozneje in ves čas svojega bivanja med nami se je deca vedla tako, da moramo le častiti vodstvu na takem uspehu. Se bolj pa državi na takih bodočih državljanih! Nič prihujenega in potuhjenega, celo precej samozavesti, je v bistrini oči in na teh vseskozi inteligentnih obrazih, toda toliko rahločutne živčnosti in tople prisrčnosti diči to mladež, da mora vsakemu za vedno ostati v najlepšem spominu. — Na čelu mnogobrojne občinstva je pozdravil dolece g. župan Blizjak, za njim pa glasno in pogumno učence Vrbovšek v imenu naših malih, ki jih je došla z zastavicami in šopki vsa množica iz slatinske in svetokriške šole. Vsa čast tudi v tem pogledu vzorne mu učitelstvu obeh zavodov! Po topli zahvali g. prof. Kostića v imenu spremljevalnega odbora, je spreved odkorakal proti zdraviliškemu trgu, kjer je izpregovoril globoko občuteno dobrodošlico g. ravnatelja dr. Šter. Šter je potem mlade goste povabil v veliko obredno zasedanje doma, kjer jih je za čakanje okusno in prijetno smemo, da

Miklavčič ni imel hišnega ključa in zato tudi ni mogel izvesti zastave. Razgrajanje po Kobaridu je trajalo celo noč, posebno, ker so vedno prihajali novi fašisti tako, da jih je bilo končno v Kobaridu okoli 800.

V nedeljo se je pričela slavnost ob 11. uri popoldne. Prišli so Vidmci in Čedadci z godbo, in z njimi je bil tudi bivši vojni minister Gasparotto.

Na trgu je bilo precej ljudstva. Bilo je navzoče kobaridsko starešinstvo, šolski otroci iz Kobarida, Dreznice, Vrsna, Smasti in Idrskega. Na mestu Volaričevega spomenika je bil postavljen 14 metrov visok drog za zastavo. V navzočnosti tolminskega komisarja Giordana, fašistov in vsega drugega občinstva je kobaridski kaplan Ignacij Nadrah blagoslovil zastavo, ki jo je potem podžupan iz Sužida potegnil na drog, nakar so šolski otroci iz Kobarida in Dreznice zapeli »Fratelli l' Italia«. Nato je kobaridski župan Juretič prečital govor, ki mu je bil izročen od vojaške oblasti, in s katerim je izjavil, da sprejema zastavo v varstvo. Zaključil je z »Evviva l' Italia!«. Potem je govoril v imenu goriških bojnikov neki fašist, ki je dejal, da vlada ni prav storila, da je aretirala fašiste, ki so čuvali simbol Italije. Zabičeval je ljudstvu, naj spoštuje zastavo, ker se bodo drugače fašisti maščevali. V to so prisegli vsi fašisti. Ker se je tedaj vili ploha, se je vse razšlo.

Popoldne ob pol 4. uri se je nadaljevala slavnost v Devetakovem hotelu. Navzoč je bil kobaridski župan in župani drugih podkrških občin. Govoril je tu najprej bivši bojevniki Russo, potem stotnik Host-Venturi iz Reke in potem bivši minister Gasparotto, ki je orisal na kratko zgodovino italijanskega ujedinjenja, hvalil beneške Slovence, da so dobri državljani, in izražal upanje, da tudi Slovenci novih pokrajin vzljubijo italijanski narod, ko spoznajo njegovo dobro srce; če ne ta rod, pa vsaj prihodnji. Italija ne bo kratila Slovcem njihovih pravic, daje jim šole, spoštuje njihov jezik itd., Slovenci naj se pa zavedajo, da žive v Italiji. Govoril je potem še posl. Musoni in neki stotnik iz Torina, ki je trdil, da je zločinska roka poškodovala spomenik na Krnu. Nato so se razšli.

Pri županu Juretiču so fašisti hoteli sežgati Prešernovo sliko, a jo je rešila dekla.

Na cerkvi se čita napis: »Commercianti colla religione a morte« (Smrt kupčevalec z vero!), na neki hiši pa: »Chi non si sente italiano tagli la corda« (Vrv ga čaka, kdor ne čuti italijanski).

Komentarja k čustvom, ki so navdala naše ubogo zasluženo ljudstvo pri tej »spravni« proslavi, menda ni treba.

Interpelacija narod. poslanca Ivana Deržica o Trboveljski družbi.

Z ozirom na Interpelacijo zastopnikov štirih strank sem pričakoval, da bo minister za šume in rude v sporazumu z ministrom saobračaja podal točno poročilo o vplivu premoga za naše gospodarsko življenje in da bo tudi minister za soc. politiko obrazložil svoje stališče glede položaja rudarjev. Mesto tega se ministri izgovarjajo, da nimajo

nas bodo dragi posetniki tudi v tem pogledu ohranili v dobrem spominu, saj so tukajšnji zdraviliški restavraciji kar tekmovali med seboj; vsakdo izmed njih je prevzel svoj del pogoščanja: obed hotel »Posta«, večerjo hotel »Solnce«, pa spet obed restavracija »Aleksandrovskaja doma«, a zajutrek oziroma južino »Sviciarija«. Posebno je omeniti plemenito požrtvovalnost g. Martičovića, ki je v glavni restavraciji popolnoma prehranil vseh 59 otrok skozi dva čela dneva, in upravitelja invalid. doma, g. Hlivača, ki je poskrbel za tako udobno prenočišče. Drugače mislimo, da ostane deci v najlepšem spominu prvi večer po njih prihodu: ves širni zdraviliški trg žari v tisočih raznobojnih lučeh in lampionih, z vseh oken, z vseh balkonov in kandelabrov se razliva upravn omamna svetloba, na terasi pred sijajno razsvetljeno zdraviliško dvorano svira celotni orkester, na belem pesku pad njim pa igra kolo z deca vred na stotine gostov od vseh strank države sredi gostega in šumnega kolobarja radostno razpoloženih gledalcev. Bila je le ena sodbja: takega bajnega in res ljubečanskega slavnostnega staroslatinskega Slatina še ni videla. Če ne, da je bil v drugem oziru še lepši naslednji večer, ko se je na dečjem koncertu veličastna zdraviliška glavna dvorana spet enkrat res do zadnjega kotička napolnila in že po temperamentnem pozdravu g. učitelja Verka pokazala, da je slatinsko zdraviliško občinstvo ne samo sijajno, ampak tudi po ogromni večini jugoslovansko. Saj je i vsaki nadaljni točki, ki so bile vse naravnost presenetljivo dobro izvedene, sledil vihar navdušenja in radosti nad tako mladino srbsko in — slovensko! Zakaj tudi naša deca je nastopila nad vse lepo, in naš Cliban, ki slovenskim majčkom očividno že davno ni več samo pesem, ampak živo bitje, je s svojo čebelco vred, slavil prave triumfe. Podpredsednik spremljevalnega odbora g. prof. Kostić je začel pod vtisom tolikega uspeha navdušeno častiti domačemu učitelstvu, ki je dokazalo, da se ne zadovolji samo s poučevanjem abecede in poštevanke, ampak razume vso višino svoje idealne naloge v šoli in tudi izven nje. Naš ponos je bil tem večji, ko je predpodelnem izvršena blagoslovitev pravoslavne cerkve sv. Petra in Pavla privabila na Slatino tudi mnogo gostov za to priliko, ki so vsi odnesli prepričanje, da

jo zakonskih podlag za samostojno ukrepanje ter se omejujejo na vlogo nekaterih raziskovalcev. Prepričan sem, da si gg. ministri niso v svesti, kake socialne, gospodarske in politične posledice bodo imele te razmere, ako se v najkrajšem času temeljito ne izpremene.

Zanimivo je, ozreti se na te razmere in na dosedanje poskuse njihovega zdravljenja. Prva velika anketa o položaju rudarjev se je vršila leta 1920 na deželni vladi v Ljubljani, ki se je poostрила v znano borbo med vlado in Trboveljsko družbo. Tu moram ugotoviti, da je v borbi proti vladi in našem narodu zmaga Trboveljska družba, ki še do danes ni premestila svojega knjigovodstva iz Dunaja, kakor se je bila tedaj svedčano zavezala. Imamo sicer zakon za zaščito države, ki se uporablja proti lastnim državljanom, toda proti tujcem, ki nas javno odraja, pa se postopa z rokavicami. Že tedaj se je uprila vladini zahtevi po upogledu v trgovske knjige. Kljub temu je uspela dvigniti premogovno ceno in sicer kosovcu na 523, zdrobu na 494 K. Anketa komisija, ki je povišanje raziskovala januarja leta 1921 pa je ugotovila, da so te cene previsoke. Kljub temu strokovnemu poročilu je nastalo med ministri za šume in rude in saobračaja nasprotje. Med tem ko je minister saobračaja zahteval, da se predlogi strokovne komisije izvedejo je minister za šume in rude nasprotno predlagal nove povišanje in sicer za kosovec 596 K, za zdrob 550 K. Strokovnjaki ministrstva saobračaja so povdarili, da so te cene previsoke, strokovnjaki ministrstva za šume in rude pa so predlagali povišanje v smislu predlogov Trboveljske družbe. Trboveljska družba je bila kršila svoječasno obvezo, da bo poviševala delavstvu vzporedno z rastočo dragino draginskih doklade. Radi tega je odšla anketa komisija v Trboveljske rudnike, ki pa je ugotovila, da je treba smatrati premog kot živilski predmet, ki se naj odslej prepusti svobodni trgovini. Zanimivo pri tem je, da je komisija predlagala svobodno razprodajo premoga na predlog načelnika oddelka za socialno politiko v Ljubljani z utemeljitvijo, da je treba ločiti premog za industrijo in železnice od premoga za kurjavo. Na ta način je trboveljski premog izbegnil zakonu za pobijanje draginje in maksimalizaciji cen. Oanljivo je bilo videti, kako se je društvo pred očmi te komisije najtopleje zahvalilo človeku, ki bi moral kot načelnik oddelka za socialno politiko braniti predvsem pravice našega delavstva in siromašnega naroda. Ministrstvo saobračaja še vedno ni hotelo pristati na povišanje, dokler ne bi družba dokazala iz knjig, da so njeni režijski stroški narastli. Komisija, ki je prišla, da ugotovi cene premogu, je bila en dan v Trbovljah, drugi dan v Ljubljani, tretji dan pa na Bledu v spremstvu akcionarjev Trboveljske družbe. Družba se je sklicevala na odredbo ministra za šume in rude, po kateri je njen premog odproščen maksimalizaciji cen. Povdarila je tudi, da je njen premog najcenejši v državi ter da bi končno bila pripravljena zmanjšati cene premogu, ako

je naše najslabše zdravilišče sedaj vsekoli v pravih rokah in dali temu vtisu pri opoldanskem svečanostnem obedu tudi opetovano izraza. — Posebej je tudi še omeniti skupen izlet v steklaro na Straži pri Rogatcu, kjer je ravnatelj tvornice g. Ing. Kerbitz udeležence ljubeznivo sprejel, jim razkazal vse veliko podjetje in jih bogato pogostil. Na prijaznem prostoru za tvornicami se je razvila prava gozdna veselica z godbo, petjem in igranjem kola. Ko se je predsednik odbora za zaščito deca g. general in bivši vojni minister Rašić zahvalil i ljubeznivi gospe domačici za toliko gostoljubje, se je odpravila vsa družba v bližnji Rogatec, na čelu ji popolna vojaška godba iz Maribora, ki je vse te dni tvorila spremstvo deca in na Slatini opetovano z največjim uspehom koncertirala. Sredi trga je načelnik okrajnega zastopa g. notar dr. Sorli pozdravil goste v imenu okrajne deca je zapela »Slovenec, Srbini i Hrvati, godba je veličastno odsvirala našo himno, trg pa je ostal še vedno — prazen. No, »Rohitsche« je premajhen in družba je bila preveč dobre volje, da bi se bila kolikaj manj vesela vrnila na postajo in od tam nazaj v divno našo Slatino... Razume se, da so si gostje ogledali tudi vse zdraviliške naprave in s posebnim zanimanjem opazovali s kako silo globoko pod zemljo prikipijo čudodelni vrelci iz svojih razpoklin. Zaključek tem res slavnostnim dnem je bil poslovilni večer obeh odborov, to je spremljevalnega iz Beograda in domačega sprejemnega. Gospod general Rašić se je v ginenjih besedah zahvalil g. ravnatelju in vsem drugim domačinom, ki so tako lepo pokazali svoje pristno slovensko srce, sledile pa so še razne napitnice, ki so vse izzvenele v zatrdila medsebojne ljubezni in vere v veliko bodočnost našega troimnega naroda. Predmet posebne prisrčnosti je bila gospa Glinskova ki so ji otroci takoj drugi dan nadeli glede na njih sirotstvo dvojno gniljivo ime »naše mamičice... Na vse zgodaj v soboto se je zbrala na kolodvoru družba domačinov, da se poslovijo od mladih gostov. Ko je vlak dal znamenje, da hoče dalje proti beli Ljubljani in smo si še enkrat segli v roke z lakrimnim zagotovilom, da nikoli ne pozabimo drug drugega in teh prelepih dni, smo vsi občutili, da se v tako kratkem času mo- ga tako okleniti le brat brata.

bi vlada garantirala neko dnevno število vagonov, s katerimi bi mogla izvažati premog na inostranska tržišča. Obvezala se je celo, v tem slučaju povišati delavstvu plače in zadostiti njihovim upravičenim težnjam.

Pričakovali smo, da se bodo naša ministrstva zganila, da se bodo enkrat za vselej pregledali naši premogovniki, — kdo iskali izhoda iz današnjega kaotičnega stanja. V borbi proti ministrstvu saobračaja trdi družba povsem opravičeno, da ji država dolguje precej milijonov. Vlada ni pristala na predlog Trboveljske družbe, da ji da izvestno količino vagonov, da more izvažati v inostranstvo gotovo število premoga ter da na ta način znižati cene v domači razprodaji. To načelo Trboveljske družbe moram odobravati. Pričakoval sem, da bo minister saobračaja povedal narodni skupščini, zakaj ni pristal na družbin predlog.

Pa tudi druge nerednosti so se dogodile. 65 odstotkov celokupne eksploatacije Trboveljske družbe pripada železnicam. Pri taki omejitvi premogovne količine za javno uporabo pa se dogodijo slučajji, da zahteva glavna rudarska direkcija v Beogradu, naj družba odda v teku 5 dni nekemu polkovniku v penziji Vašiču 300 vagonov za srbske gospodarske kroge, nekemu špediterju v Beogradu (Lenger) 200 vagonov itd. Naravno je, da se pojavijo sumi, ako uporablja srbska industrija tako dvomljive posrednike, mesto da bi zahtevala direktno oddajo od družbe. Ministrstvo saobračaja mora torej danes plačati mesto 532 K, 695 K. To znači za pol leta znesek 45 milijonov. Radi tega so bile železniške tarife povišane s 1. julijem. Toda po proračunu strokovnjakov pri državni in južni železnici bo 90 odstotkov teh povišanih tarifov odšlo v žep Trboveljske družbe. Ministrstvu saobračaja ne bo preostajalo ničesar, kakor v treh mesecih misliti na ponovno povišanje železniških tarifov. Zahtevam torej, da mi ministri za šume in rude ter saobračaja povedo, katera komisija je bila v pravi, ali tista, ki je bila v Trbovljah meseca januarja 14 dni, ali pa ona, ki se je zabavala v Ljubljani in na Bledu tri dni. Tako brezglavo in nesporazumno postopanje dveh, drug na drugega navezanih ministrstev je povzročilo povišanje železniških tarifov, neznosni bedni položaj družbin rudarjev ter nove udarce našemu narodnemu bogastvu od strani Trboveljske družbe.

Izgon političnih beguncev.

Odgovor notranjega ministra dr. Marinkovića.

Začetkom leta je policija grozila z izgonom vseh onih beguncev iz Primorja in Koroške, ki niso optirali za našo kraljevino ter se niso mogli izkazati s potnimi listi v smislu neke ministrske navedbe. Poslanec A. Brandner je proti takemu postopanju takoj protestiral pri ministrstvu zunanjih zadev in zahteval, da naj se mesto potnih listov zahteva od političnih izgnancev navadne brezplačne legitimacije, to pa zategadelj, ker večina ni mogla dobiti od italijanskih oz. avstrijskih oblasti za potne liste potrebnih dokumentov, ali pa tudi ni imela potrebne denarja za visoke takse, proti katerim so se izstavljali potni listi. Izgon pa bi pomenil največjo sramoto za našo državo. Na podlagi te intervencije je bil izgon sistiran, a odgovor je dobil poslanec Brandner na svojo vlogo od meseca januarja šele 4 t. m. In sicer pravi notranji minister dr. Marinković v svojem odgovoru, da okrajna glavarstva v Sloveniji in policijski ravnateljstva v Ljubljani in Mariboru niso pravilno tolmačila tozadevne navedbe notranjega ministrstva, vsled česar so imenovani uradi potom pokrajinske uprave za Slovenijo dobili nova navodila, da tolmačijo in izvajajo naredbo ministrstva glede bivanja političnih izgnancev v naši državi v pravem smislu, to je, da okrajna glavarstva in pol. komisarijati vsem beguncem iz Koroške in iz primorskih krajev, kateri so se zatekli v našo državo pred nasiljem tujih policijskih oblasti, a nimajo možnosti, da si preskrbijo potrebne dokumen-

te, izdajajo brezplačne legitimacije, ako prosilci dokažejo, da so zares politični begunci. Te legitimacije morajo biti po možnosti opremljene s predpisano takso 2 D koleka v smislu § 59 zakona o takсах.

Iz tega odgovora sledi, da so navodila, ki jih daje ministrstvo ponajvečkrat netočna ali nezadostna in tudi to, da oblasti v Sloveniji vsled svoje avstrijske preciznosti tolmačijo gotove navedbe prej v škodo nego v korist prizadetih. Nekoliko gibčna bi pač uprava tudi lahko bila, da bi se ne dogajali taki nesmisli, da bi se političnim beguncem grozilo z izgonom preko meje. Naj bi gospoda prej pomislila, kaj bi to pomenilo!

Proti Sokolstvu.

Strankino tajništvo (Nar. soc. stranke) mi je poslalo »Jutro« od 6. t. m. ter podčrtalo stavek v telefonskem poročilu iz Beograda: »Poslanec Brandner je te napade (namreč na Sokola, op. pisca) odkrito odobral.« To pomeni, da stranka želi, da se opravičim. Nisem našel do sedaj časa za pojasnilo, ker sem preobložen z resnejšimi posli. Iz istega vzroka bom tudi sedaj kratak.

Predvsem naj mi bo dovoljeno, naglasiti, da mi že dalje časa pada v oči neka posebna pozornost, ki mi jo posveča takozv. »poročevalec« »Jutra«, kateri(a) očitno sledi iz novinske lože vsaki moji kretnji, kar je gotovo častljivo in vsega uvaževanja vredno. S koliko točnostjo in resnicoljubnostjo, to se je pokazalo že večkrat, zlasti pa o priliki glasovanja o volilnem zakonu, ko sem bil po poročilu »Jutra« kaznovan radi razgrajanja ne samo s pismenim opominom na red, ampak tudi z izključitvijo od več sej narodne skupščine. Kdor je naslednjega dne bral isto »Jutro«, ki je samo sebe desaturiralo, se je moral nehotе vprašati, kako je mogel Brandner, če je bil izključen, na prihodnji seji zopet govoriti? »Jutro« tudi to pot ni bilo bolj točno in resnicoljubno. Tekom govora poslanca Škulja sem jaz pritrjeval samo dvakrat, ko je govoril o bedi izgnane koroške duhovščine, ki ne najde od strani naše vlade nikakega razumevanja, dasi je vršila na Koroškem ne samo za časa plebiscita, ampak že davno prej važno nacionalno delo, radi česar je bila ob izbruhu vojne preganjana in denuncirana kot »srbofilka«. Drugače sem jaz mirno sledil izjavam poslanca Škulja in opazoval tiste, ki so ga ves čas — ne samo, ko je govoril o Sokolstvu — motili z ne ravno duhovitim medklci, namreč samostojne kmete, ki imajo s SLS posebne obračune. Zakaj, že vedo. Od socialnih demokratov pa se nihče ni vtikal vmes, razen Tokana, katerega je dr. Korun parkrat opozoril, naj bo miren. »Poročevalec« »Jutra« je iz tega, ker nisem divjal, kakor so divjali drugi, — ker parlament ne smatram za hlev — sklepal, da sem govor posli. Škulja odobral. Mislim, da »divjanje« ni v duhu sokolske kulture in da je treba prenehati s takimi nečednimi metodami. Pač pa sem napravil par medklcev, ko sem videl, da se stare stranke, klerikalci in liberalci (samostojne prištevam še vedno k liberalcem) preklajajo med seboj in zaklical: »Vsi ste enaki!«, kar je dalo za menoj sedečemu demokratu ministru n. r. dr. Krizmanu povod, da je pripomnil: »Samo nacionalni socialisti so čisti.« To sem kvitiral s tem, da sem dejal, da narodni socialisti niso še nikdar zatajili ali omadeževali svojega programa, kakor so to storili demokrati.

To sem smatral za potrebno povedati, da onemogočim demokratsko kampanjo proti pristašem naše stranke, ki so člani Sokola, ki pod nobenim pogojem ne sme stati v službi kake politične stranke. Do stavljam pa, da me niti najmanj ne bo presenetilo, če me bodo demokrati kljub tej izjavi še naprej priglaševali za protivnika Sokola. Demokratom gre to sedaj v račun istotako, kakor lansko poletje, ko so me proglasili najprej za komunista, kmalu potem pa za nasprotnika učiteljstva.

V Beogradu, dne 7. julija 1922.

Anton Brandner.

Politične vesti.

Lekcija „Jutrovim“ državoborcem.

Nepoboljšljivim »državotvorcem« okoli ljubljanskega »Jutra« je dal dubrovniški »Jugosloven« (glasilo demokratske stranke) tako lepo lekcijo, kakor da jo je napisala »Jugoslavija«. V št. od 2. t. m. je objavil članek: »Neka prestane korupcija!«, kjer čitamo med drugim:

»Mi često kričimo na protidržavne življe, ki so naša največja ne-

sreča. Radič in njegova družba delajo naši državi več škode nego vsi zunanji sovražniki.

Toda že davno bi izginili Radič in njegovi pristaši, ako bi vladajoče stranke ne dajale dovolj hrane njegovi demagogiji. Te stranke torej — v prvi vrsti radikalna in pogosto tudi demokratska — ustvarjajo in vzdržujejo radičanstvo, komunizem in vse nezadovoljnike v državi, — in to zategadelj, ker dopuščajo, ustvarjajo in vzdržujejo: korupcijo.

E. GABORIAU:

Zločin v Orcivalu.

(Dalje.)

Ubogi župan je bil tako izpremenjen, da ga je bilo težko spoznati.

V teh nekaj urah se je postaral za dvajset let.

Bil je strt, bil je uničen!

Njegove blede ustnice so ponavljale samo še brezmiselno besedo:

»Nesrečen! Nesrečen!«

Stari sodnik, ki je sam izkusil toliko gorja, je bil v tako strašni žalosti baš pravi prijatelj.

Odvedel je gospoda Courtoisa nazaj h kanapeju ter prisedel k njemu; držeč njegove roke med svojimi, je skušal utolažiti neizmerno bol.

Opominjal je nesrečnega očeta, da mu ostane žena, tovarišica njegovega življenja, ki bo z njim plakala za nesrečno pokojnico. In nima li še druge hčerke, ki ji dolguje svojo ljubezen in skrb?

Toda nesrečnež je bil v takšnem stanju, da si ni dal ničesar dopovedati.

»Joj, prijatelj,« je stokal, »saj še ne veste vsega. Da je umrla tu, sredi nas, obdana z našo skrbjo in ogrevana do zadnjega diha po naši ljubezni, bi bil moj obup brezmejen in vendar majhen v primeri s tem, ki me davi. Če bi vedeli, oh, če bi vedeli —«

Oče Plantat je vstal, kakor bi se prestrašil bližnjega odkritja.

»Tako pa,« je nadaljeval župan, »kdo ve, kako je umrla in kje! O, hčerka moja, morda ni bilo pri tebi žive duše, da bi slišala tvoje smrtno hropenje in te poizkusila rešiti! Kaj, oh, kaj se je zgodilo s teboj, ki si bila tako mlada in tako srečna!«

Nzravnil se je v strašnem obupu in vzkrilnil:

»Hitiva v Pariz, Plantat! Pojdiva jo gledat v mrtvašnico!«

Nato se je zrušil nazaj in mrmraje ponovil zloveščo besedo:

»V mrtvašnico...«

Vsi svedoki tega pretresljivega prizora so stali molče na svojih mestih in dihi jim je zastajal od ledene groze.

Samo pridušeno ječanje gospe Courtoiseve in ihtenje male služkinje v veži je motilo grobno tišino.

»Saj veste, da sem vaš prijatelj,« je rekel oče Plantat,

»da, vaš pravi, najboljši prijatelj... Govorite, zaupajte mi — povejte mi vse!«

»Naj bo!...« je začel gospod Courtois. »Vidite — A solze mi niso niso dale nadaljevati.

Sredi stavka je pomolil očetu Plantatu zmečkano in s solzami namočeno pismo, rekoč:

»Nate, čitajte... njeno poslednje sporočilo...«

Oče Plantat je stopil k mizi in čital trudoma, zakaj pisava je bila na večih krajih zabrisana po mokroti:

»Draga, ljubljena roditelja,

Rotim vaju, odpustita svojemu nesrečnemu otroku žalost, ki vama jo pripravljata.

Gorje mi! Moja krivda je velika, toda kazen je strašna — o Bog!

V uri zablode, omamljena po usodni strasti, sem pozabila vse, vzgled in nauke svoje dobre, blage matere, sleherno posvečeno dolžnost in svo vajo neizmerno ljubezen.

Nisem se umela ustavljati človeku, ki je plakal pred menoj na kolenih ter mi prisezal večno zvestobo — njemu, ki me zdaj ostavlja!

Zdaj je vse končano; izgubljena sem in osramočena. Noseča sem in nič več mi ni moči skrivati pogubonosnega greha.

Ne preklinjajte me, draga roditelja. Vajina hči sem. Ker se ne čutim zmožne, da bi sklanjala čelo pred zaničevanjem svojih bližnjih, ne maram živeti delj od svojega dobrega imena.

Ko dospe to pismo v vaju roke, me ne bo več med živimi. Sklenila sem ostaviti tetino hišo in se zateči daleč kam, kjer me ne bodo spoznali. Tam hočem končati svojo bedo in svoj obup.

Zbogom tedaj, predraga roditelja — zbogom! O, da bi vaju mogla kleče prositi odpuščanja!

Imejta, mila mamica in dobri očka, sočutje z menoj ubogo zablodnico; odpustita in pozabita me. Naj moja sestra Lucila nikoli ne zve, zakaj se je zgodilo...«

Se enkrat zbogom! Pogumna bom, da izpolnim, kar mi velevala čast.

Vam trem je posvečena zadnja molitev in poslednja misel vaše uboge Laurence...«

Debele solze so tekale staremu sodniku po velih licih, ko je čital to brezupno pismo.

Kdor ga je poznal, je moral videti mrzli, nemi, a tem

strašnejši gnev, ki je krčil mišice njegovega obličja.

Ko je dočital, je izrekel vso svojo misel v eni sami, trtipavi besedi:

»Podlež!

Gospod Courtois je slišal ta vzklik.

»Da, podlež!« je viknil tudi on, »podlež in propalica, zapeljivec, ki se je plazil v temi, dokler mi ni ugrabil ljubljene hčere, najdražjega zaklada, ki sem ga imel. Joj, siročica ni poznala življenja! Zasledoval jo je s sladkimi besedami, ki vznemirjajo srca vseh mladih deklet; zaupala mu je, in v zahvalo jo zdaj ostavlja. Oh, če bi ga poznal... če bi vedel —«

Župan je zdajci premolknil.

Zarek razuma je zasijal v brezdnem njegovega obupa.

»Ne,« je dejal, »kdo bi se odvrgel tako tebi nič meni nič od lepega in blagega dekleta, ki nosi v predpasniku milijonsko doto? Nihče, ako ni v to primoran. Kjer mine ljubezen, ostane vsaj lakomnost. Lopovski zapeljivec ni bil svoboden, bil je oženjen. Ta podlež ne more biti nihče drugi nego grof Trémorski. On je morilec mojega otroka!...«

Molčanje, ki je pritiskalo po njegovih besedah še turobneje, mu je pokazalo, da je izrekel prepričanje vseh navzočih.

»Slep sem moral biti,« je vzkrilnil jaročno, »da sem sprejemal tega človeka v svoji hiši, nudeč mu svojo pošteno roko in nazivaje ga svojega prijatelja. Oh, če ima kdo pravico do strašne osvete, jo imam jaz!«

A že se je spomnil snočnjega zločina ter povzel z globokim malodušjem:

»In vendar se ne morem maščevati! Ne morem ga ubiti s temile rokami, naslajati se nad njegovimi mukami, slišati ga prositi milosti! Mrtev je. Izdihnil je pod udarci morilcev, ki so bili manj zavrženi od njega!«

Doktor in oče Plantat sta zaman skušala utolažiti nesrečnega župana. Gospod Courtois je tarna venomer, opajaje se z žalostjo svojih lastnih besed:

»O, Laurence, miljenka moja, zakaj nama nisi zaupala? Bala si se mojega srda, kakor da morem prestat ljubiti svojo hčer. Če bi bila še tako izgubljena in ponižana in bi padla magari v najgloblje zavrženstvo, ljubil bi te vendarle. Saj si moje dete — mari ne? Joj mi, da nisi vedela, kaj je očetovsko srce. Oče ne odpušča, on pozabi. Ah, vzlic temu bi bila lahko srečna. Tvoj otrok bi bil tudi moj. Rastel bi v našem krogu in moja ljubezen do tebe bi odsevala nani. Tvoje dete bi bilo košček mojega bistva. Zvečer pri topli peči bi ga pestoval na kolenih, kakor sem pestoval tebe, ko si bila še majhna...«

Koncert vokalnega kvarteta „Primorje“ v Rogaški Slatini.

V nedeljo, dne 2. julija t. l. se je vršil v veliki dvorani »Zdraviliškega doma« prvi koncert tekoče sezone. Ravnateljstvo zdravilišča je imelo v izbihi srečno roko. Vokalni kvartet »Primorje« je častno otvoril ciklus letošnjih koncertnih prireditev. Koncert bi se imel — kot napovedano — vršiti že v soboto 1. julija. Vseled nenadne akutne obolenosti I. tenorja g. Banovca je mogel nastopiti šele drugi dan v nedeljo. Ravno ta nepričakovani kruti slučaj, ki je prirediteljem občutno škodil v gnotnem oziru, je z ene strani jasno dokazal moralno vrednost, discipliniranost in kulturno zavest mladih slovenskih umetnikov, z druge pa osvedočil mlačnost, nepojmovanje kulturnih zahtev in nezainteresiranost tukajšnjih slovenskih krogov za našo stvar. — Prekrasna dvorana, ki slovi vsled svoje polne akustike širom Jugoslavije je bila le do polovice zasedena. Razven par oficijelnih zastopnikov Rogaške Slatine in nekaj

domačinov so zasedli dvorano edinele navzoči bratje Srbi na čelu jim svolasti prota g. Trifunovič in nekaj gostov tujcev. Pogrešali smo docela takozvanih rodoljubov iz dežele, ki jih je gotovo zadržalo kako žegnanje. Tudi Maribor, Celje in Zalec so bili častno nezastopani. Kdor toraj reflektira na moralno oporo Slovencev, naj ne hodi koncentrirat v Rogaško Slatino. Zonglerije-tujce, razne prošle čarodejce in umetnjake svetovnega slovesa pa vsak čas radi sprejemamo. Koncert sam posebi je bil pravi programni koncert — krasno uspešna kulturna prireditev. Program, ki je obsegal častno število naših najznačilnejših umetnih proizvodov, med njimi par mojstrsko dovršenih in rafinirano težkih skladb Josipa Prohaska, Emila Adamiča in Josipa Michla ter slovensko in srbsko narodno pesem v originalni harmonizaciji g. Marolta, je bil skrbno izbran. Kvartet ga je absolviral precizno ubrano in s takim muzikalnim razumevanjem, da je težko reči, kaj nam je bolj ugajalo. Preko latentnih harmonij in priproste melodijske starih znancev Hajdrihove »Cerkvice« in Volaričevega »Izgubljenega cveta« je posebno ugajala lepo zaokrožena Eisenhütova »Tebe zlato ja milujem«. Baritonsko partijo je z lepim raz-

umevanjem odlično odpel g. Rajer. Naravnost frapiral pa je Foersterjev »Spak«, ki s svojimi dramatičnimi efekti, izvrstno peljanimi melodičnimi linijami in značilno podanim baladnim tonom vpliva na poslušalca silno kot na gledalca živa dramatična slika. Kvartet je z dovršenim prednašanjem te skladbe, ki zahteva glasovne potence in tehnične preciznosti v vsakem posameznem glasu, v celoti pa popolne skladnosti in ubranosti, jasno dokazal, kje leži moč njegovega izraza. — V »Katrizi« in »Jutru« — krasnih lirčnih proizvodih primorskega mojstra Vasilija Mirka smo imeli priliko občudovati ubranost celote in izbornost solane, obsežne za polprazno dvorano, skoro premočne glasove posameznikov. V »Katrizi« je posebno ugajal mehki metalni barvani tenor g. Banovca. V »Jutru« pa smo občudovali močnega, poln in razsežni bas g. Zupana. Notranja glasova II. tenor gosp. Pečenka in bariton g. Rajerja sta se ubrano prilagajala zunanima in tvorila z njima celoto, ki je na posameznih mestih uprav klasično ubrana. To je kvartet dokazal posebno v sledeči Prohaskovi »Moravski narodni«, ki se mi zdil od vseh podanih skladb muzikalno največ vredna. V Adamičevi »Kregata se baba in devojka«, ki bi bila bolj priklad-

na za zbor, sta bila prav dobro pogodena oba dueta in štiriglasni kanon. Skladba je vsled glasovnega obsega razsežnih postav in nenavadnih harmonij dokaj težka in za muzikalnega laika težko razumljiva, dasi prav izrazita in lepo zaokrožena slika iz »Bosanskega perivoja«. Michlovo balado »Atila in ribič«, najtežji del programa, je kvartet absolviral s čudovito lahkoto in ubranostjo. Osobito so ugajali kontrasti in stroga izpeljava tempa. Učinkovit je bil posebno srednji del in lapidarni sklep, zanimivi pa do malenkosti izpolnjeni recitativi. Prav posebno je ugajala tu kot pri vseh pesnih jasna, razločna vokalizacija in dosledno natučna intonacija celote in posameznikov. Izmed okusno in originalno harmoniziranih narodnih g. pevovodje Marolta, sta vzbudili pozornost pred vsem »Zar je g. Zupana briljiral s svojo sonorno polno nižino. Nebo odveč, če končno omenim in poudarim mirni, dasi zavestni nastop celote, kolikor opazna intonacija brez zadržkov, skoviranje celega programa na panet so dejstva, ki smo jih imeli priliko občudovati le pri prvih čeških zborih.

Sloviti zgodovinski roman

M. ZEVACA

„Kraljevi vitez“

(508 strani)

je izšel krasno vezan oba dela skupaj in stane

Din 40.—

Naročila sprejema

Zvezna knjigarna,

Ljubljana

Marijin trg štev. 8.

MALI OGLASI

PRODAJA:

MALA HIŠA z vrtom v mestu. Stanovanje takoj na razpolago. Naslov v posredništvu »Jugoslavije«, Maribor. 129

EN MAJHEN VOZ (kolesi) in en mlekarški voziček na vzmetih. Naslov v upravi lista. 128

HIŠA Z GOSTILNO in vsa oprema, zraven nekaj posestva. Cena 300.000 din. 115

DVONADSTROPNA HIŠA v Šiški. Poizve se pri Anton Valjavec, gostilničar, Sp. Šiška 87. Istotam se sprejme tudi natakarica. 121

72 STAVBENIH PARCEL v velikosti po 300—500 m² v Zg. Šiški. Dopisi pod šifro »K 120« — na anončno družbo Aloma Comp., Ljubljana, Kongresni trg 3. 99

POSESTVO, 14 oralo obsegajoče, z gostilno, trgovino, mesarjio in mostno vago, celim inventarjem 600.000.— Din. 117

VINOTOČ z 5 oralo krasnega zemljišča, 2 hiši in gospodarsko poslopje, 300.000.— Din. 116

GRAJŠČINICA z 21 oralo zemljišča in lepim inventarjem 800.000.— Din. 118

INDUSTRIJSKO POSLOPJE v sredini Maribora, velikanse stavbe in prostor 500.000.— Din. 119

VILA, takoj prosto stanovanje, posestva, hiše, gostilno, dobro ideoč — pisarna Zagorski, Maribor, Barvarska ulica 3. 104

SLUŽBE:

ISCEM kompanija s trgovsko koncesijo, s kapitalom od 25.000 do 50.000 kron za trgovino z mešanim blagom in deželnimi pridelki. Prilika ugodna. Naslov v upravi lista. 126

SPREJMEM takoj 1 trgovskega pomočnika in prodajalca v veletrgovino železnine Peter Majdič, »Merkur«, Kranj. 112

UCENEC za brivsko obrt se sprejme. Hrana, perilo in stanovanje v hiši. Poizve se Josip Bakar, brivec, Hrastnik. 106

ZANESLJIVEGA in vestnega ŠOFERJA išče delniška družba. Ponudbe na poštini predal 160. 130

RAZNO:

DVA LEPA LOKALA se oddata v teku treh mesecev. Naslov v upravi lista. 122

FRANOSKE toalete in kostume po najnovejših modelih izvršuje v najhitrejšem času specialni modni salon za dame S. Potočnik, Seidenburgova ulica 6/I. 117

Blago

za prevleko divanov in drugega pohištva v veliki izbiri, dalje različno platno in jute za tapetnike, sedlarje itd. priporočila tvrdka A. & E. Skabernič, Mestni trg 10

40 letni gostilničar

krepeke postaje, jako miren človek, sedaj brez obrti, z malim premoženjem, se želi poročiti s 35 do 40 let staro gostilničarko v kateremkoli kraju Slovenije. Cenene ponudbe s sliko pod »št. 40« na podružnico »Jugoslavije« v Ptuju.

Graški semenj

1922

od 26. avgusta do 3. septembra

Posebna razstava

gospodarskih strojev, orodja in vseh potrebnih za kmetijstvo

Glavno zastopstvo:

GRAZ, Burggasse Nr. 13.

Pozor kapitalisti

in lesni industrijci!

Na novo zgrajena, moderno opremljena parna žaga in tovarna lesenih žeblijev se v ponedeljek, dne 24. t. m. na prostovoljni javni dražbi z vsem inventarjem in zalogo prodaja.

Dražba se vrši ob 14. uri na licu mesta. Izključna cena 500.000 Din.

Natančnejša pojasnila daje »Zora«, lesna industrijska družba in tovarna lesenih žeblijev v Črnomlju, Slovenija.

NOV KAZIPOT ZA BOLNIKE!

Spisal sem knjigo, da z njo pokažem milijonom bolnikom edino možno pot k ozdravljenju. Ta svet ne stane niti vinarja ter ga pošljem vsakomur, ki se čuti bolnega, nerazpoloženega ali obupanega — zastoj. Ta knjiga je produkt 50 letnih študij in 50 letnih izkušenj, ter vsebuje zelo mnogo praktičnih slučajev in dovolj dokazov prvih učenjakov.

KDOR SE HOČE REŠITI

naj se ravna po mojih načelih, ki so pomagali že tisočim in tisočim, najsi so nastale te bolezni vsled skrbi, prenapornosti ali

LAHKOMISELNOSTI IN NEZMERNOSTI.

Vsem tlačnim in dela nezmožnim brez samostojne energije pokažem pravo pot za okrevanje živčnobolnih, fizično in duševno šibkih, glavobola in drugih bolečin. — Pišite še danes dopisnico in zahtevajte zastoj, franko

MOJ KAZIPOT.

Dopisnico naslovite na:

E. Pasternack, Berlin NO., Michaelkirchplatz 13, Rbt. 10.

RUSKI EAU DE COLOGNE.

Že 8 let niste dobili tako fino dišeče kolonjske vode.

Cena srednje stekl. K 120—

velike stekl. » 260—

Milo: Rus. Eau de Cologne Savon. » 50—

Krema za lice: Ruska Eau de Cologne Cream, za osebe katere imajo mastno lice (teint) cena » 60—

Gospodje naj rabijo to kremo pri brijanju.

URAN-PARFUMERIJA, Ljubljana, Mestni trg 11.

Večje množine prvovrstnega splitskega portland cementa

na razpolago pri tvrdki: H. PETRIC, LJUBLJANA, skladišče BALKAN.

MODELE ČEVLJEV v celih serijah iz lepenke, po modernih kopitnih oblikah ali ameriških oblikah izrezane, dobavljajo za tvornice obuvanja in čevljarjev. Apartne, elegantne oblike. Velikanska izbira novitet za vsako sezono.

ZGORNJE DELE izdelujemo iz od naročnika mi doposlana materiala prvovrstno, hitro in poceni. Posebna delazmožnost v montažni zgradnji delov za TOVARNE OBUVALA, nakup, reparatura in prodaja ČEVLJARSKIH STROJEV.

Zahtevajte prošnje od RALPH F. RICHTER, Subotica VI.

POUČEVANJE v vseh strokah moderne, mehanike izdelave obuvanja.

ZAHTEVAJTE PROŠPEKTE!

I^a svinjska mast

I^a soljeno slanino

I^a salamo

prvovrstne tovarniške izdelke dobavlja stara specialna veletrgovina

Julio Schmidlin,

Zagreb, Preradovičeva ulica 24.

Zahtevajte cenikel! Zahtevajte cenikel!

PRODA se skoro popolnoma nova naprava za izdelovanje penečih vin »RADIATOR«, in sicer: priprava za penjenje (Rieselapparat), stroji za mašenje s plutovino, z žlico in s klobučkom (Verkorks-, Verdraht- und Verkapselmaschine) in precejalne (Kerzenfilter). V zalogi so tudi nove steklenice za šampanjec, zamaški, žične sponke (Drahtagraffen), kapselni, stanijol (zlato, srebro, rdeči lak). — Naslov pove upravnistvo lista Maribor.

Veletrgovina z vinom v Mariboru sprejme dobro izvežbanega

POTNIKA

nastop takoj. — Prošnje, opremljene z dokazili v sposobnosti in zahtevkom plače je nasloviti na upravo »Jugoslavije« pod »Sposoben potnik«